

**Diecezjalne Studium
Organistowskie w Rzeszowie**

Materiały formacyjne dla organistów

Maj 2022

Drodzy Duszpasterze i Organiści

W bieżących Materiałach kontynuujemy prezentację harmonizacji odpowiedzi mszalnych przygotowanych przez ks. dr. L. Dykę wraz z komentarzem. W niniejszym numerze omówienie odpowiedzi przed i po Ewangelii, tony I-III (tonus A, B, C według *Graduale Romanum*).

Diecezjalne Studium Organistowskie w Rzeszowie ogłasza nabór na rok 2022/2023. Szczegółowe informacje na stronie www.dsorzeshow.pl/rekrutacja

Termin zgłoszeń: do 17 września 2022 r.

Melodie dialogów przed i po Ewangelii – cz. 1.

Wraz z nowym wydaniem *Lekcjonarza Mszałnego* (tomy 1-5: 2015 r. oraz tomy 6-9: 2019 r.) otrzymaliśmy 5 propozycji melodii do śpiewania Ewangelii. Szerzej opisał je już ks. Andrzej Widak w *Materiałach formacyjnych dla organistów* z lipca 2020 r. Warto zatem sięgnąć do tego tekstu celem przypomnienia. Obecnie zajmiemy się harmonizacją melodii samych odpowiedzi zgromadzenia liturgicznego, występujących w dialogach przed i po Ewangelii. W niniejszej edycji omówimy trzy pierwsze tony, w kolejnej – pozostałe dwa.

W każdym tonie występują 3 odpowiedzi ludu:

- *I z duchem twoim;*
- *Chwała Tobie, Panie;*
- *Chwała Tobie, Chryste.*

W obecnym opracowaniu podajemy dla orientacji także partie solisty (diakona lub kapłana), na które należy odpowiedzieć zgodnie z zaproponowaną przez niego wersją.

Poszczególne tony to: I-III (tonus A, B, C według *Graduale Romanum*), IV (ton piotrkowski) oraz ton V.

W tonie A mamy najpierw bardzo prostą aklamację *Pan z wami* oraz odpowiedź *I z duchem twoim* na jednym dźwięku (c²). Odpowiedź zgodnie z wymogami akcentuacji słownej należy zharmonizować w ten sposób, by na sylabie *I* nie wprowadzać żadnych głosów poza dźwiękiem melodii, następnie na sylabie *z du-*, która jest akcentowana, zastosować akord, którego dźwięk melodii jest kwintą, a na sylabie *two-* dać akord, którego dźwięk melodii jest prymą. Ponadto, na sylabie *two-* należy przetrzymać w alcie prymę akordu poprzedniego tak, by w akordzie ostatnim stała się ona dysonansem przygotowanym pełniącym rolę opóźnienia 4–3. Rozwiązanie dysonansu zgodnie z zasadami harmoniki modalnej zawsze następuje dopiero na ostatniej sylabie tekstu.

Odpowiedzi przed Ewangelią *Chwała Tobie, Panie* oraz po Ewangelii *Chwała Tobie, Chryste* w tonie A są identyczne. Ponieważ akcent wyrazowy przypada od razu na pierwszą sylabę tekstu, należy na niej zastosować pełny akord. Jest on tożsamy z akordem ostatnim (dźwięk melodii jest jego prymą). Środkowy akord jest względem niego w stosunku kwinty dolnej. W tej konstrukcji mamy możliwość zastosowania podwójnego opóźnienia w kadencji (6–5 w tenorze oraz 4–3 w alcie). Takie rozwiązanie daje dodatkowo wrażenie nie tyle dysonansu, ile tzw. kadencji plagalnej.

The musical score is written on a grand staff with a treble clef on the top staff and a bass clef on the bottom staff. It consists of three measures. The first measure is for the soloist (K.) with the lyrics 'K. Pan z wa - mi.' The second measure is for the choir (W.) with the lyrics 'W. I z du-chem two - im.' The third measure is for the soloist (K.) with the lyrics 'K. Sło - wa E - wan - ge - li - i we - dług Świe - te - go Ma - te - u - sza.' The melody in the treble clef is simple, with a few notes and rests. The bass clef part provides harmonic support with chords and a few notes.

W. Chwa-ła To - bie, Pa - nie. K. O - to sło - wo Pań - skie. W. Chwa - ła To - bie, Chry - ste.

W tonie B pierwszą odpowiedź realizujemy dokładnie tak samo, jak opisaną analogiczną odpowiedź *I z duchem twoim* w tonie I (*Materiały formacyjne* z marca 2022 r.). Odpowiedź *Chwała Tobie, Panie* w tonie B jest identyczna z tą samą odpowiedzią w tonie A. Osobliwa dla tonu B jest natomiast odpowiedź *Chwała Tobie, Chryste* po Ewangelii. Zawiera ona pięć sylab na tej samej wysokości (c^2) oraz neumy w złożeniu na ostatniej sylabie (*climacus praepunctis* i *torculus*). Należy na sylabie *Chwa-* zastosować akord, którego dźwięk melodii jest prymą, następnie na sylabie *Chry-* – akord, który jest względem niego w stosunku kwinty górnej, natomiast na pierwszym dźwięku *torculusa* ze względów melodycznych warto zastosować akord molowy, którego ów dźwięk jest prymą. Ponadto korzystając z kwinty poprzedniego akordu warto użyć opóźnienia 4-3 w alcie. Taka harmonia dość dobrze odda charakter gregoriański tej odpowiedzi.

Trzeba ponadto zwrócić uwagę na rytmikę w przebiegu melodycznym omawianej odpowiedzi. Pierwszy dźwięk neumy na sylabie *-ste* jest wydłużony.

K. Pan z wa - mi. I z du - chem two - im. K. Sło-wa E - wan - ge - li - i we - dług Świą - te - go Ma - te - u - sza.

W. Chwa - ła To - bie, Pa - nie. K. O - to sło - wo Pań - skie. W. Chwa - ła To - bie, Chry - ste.

W tonie C odpowiedź *I z duchem twoim* jest identyczna z odpowiedzią tej samej treści w tonie II, omawianą w *Materiałach formacyjnych* z kwietnia bieżącego roku.

Odpowiedź *Chwała Tobie, Panie* oparta jest na zestawieniu dwóch dźwięków w odległości sekundy wielkiej (*a* na 4 sylabach jako dźwięki krótkie oraz *g* na dwóch

ostatnich sylabach jako dźwięki długie). Tonalnie nawiązuje do *tonus antiquus*, który często pojawia się w liturgii mszalnej. Tę odpowiedź należy zharmonizować przy pomocy akordów molowych. Korzystnie jest na pierwszych 4 sylabach zastosować akord molowy, którego dźwięk w melodii jest prymą (tu: a-moll), a następnie przejść na akord molowy, który względem poprzedniego jest w stosunku kwinty górnej (tu: e-moll). Dźwięk stały w linii basowej najpierw jest kwintą pierwszego akordu, a następnie staje się prymą drugiego. Koniecznie trzeba wykonać opóźnienie. Możliwe jest ono jako opóźnienie dolne 4-5 w tenorze.

Odpowiedź *Chwała Tobie, Chryste*, przypominająca melodię IV aklamacji po przeistoczeniu, ma wyraźnie charakter molowy. Warto najpierw zastosować akord molowy, którego dźwięk melodii jest kwintą, a następnie na sylabie akcentowanej *Chry-* dać akord molowy, który jest względem poprzedniego w stosunku kwinty górnej. Nie należy zapominać o opóźnieniu 4 - 3, które w tym przypadku możliwe jest w tenorze.

K. Pan z wa - mi. I z du - chem two - im. K. Sło - wa E - wan - ge - li - i we - dług Świą - te - go Ma - te - u - sza.

W. Chwa - ła To - bie, Pa - nie. K. O - to sło - wo Pań - skie. W. Chwa - ła To - bie, Chry - ste.

Ks. Lucjan Dyka